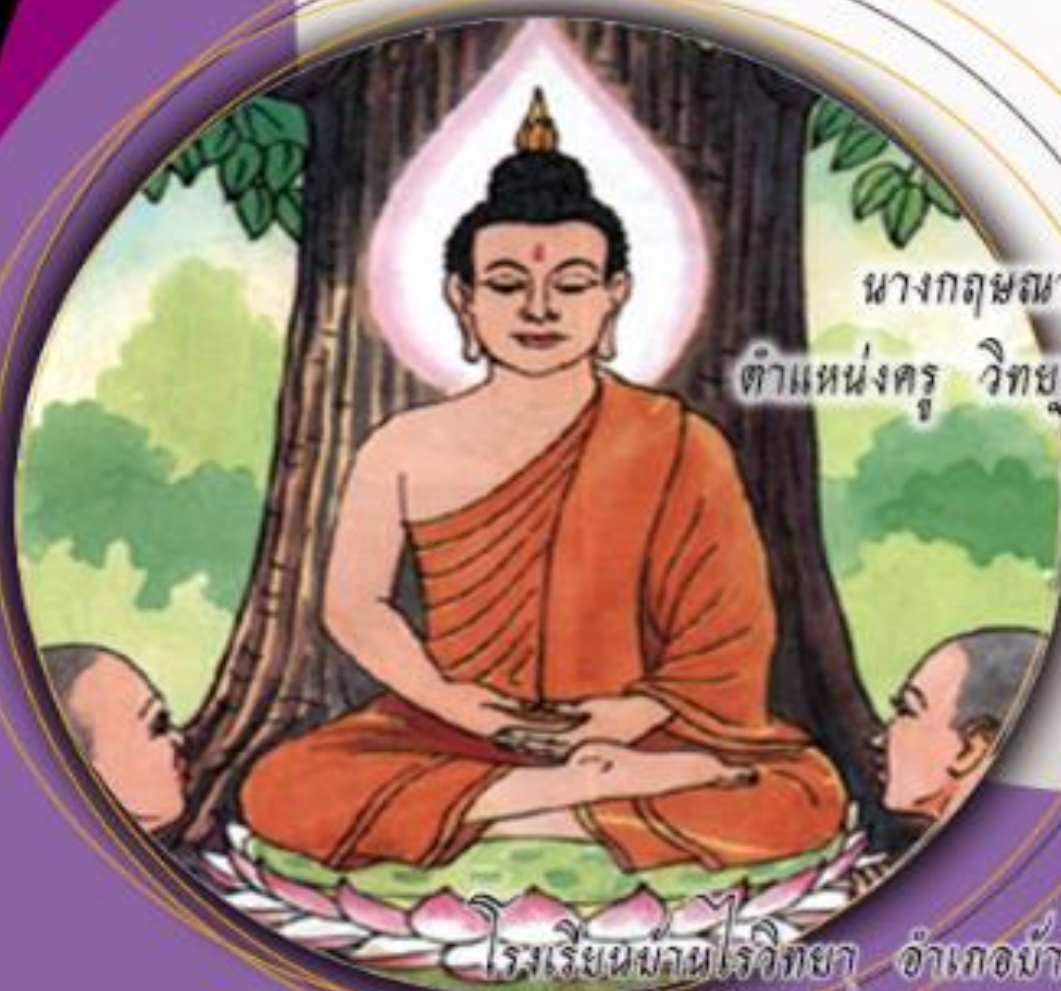

ชุดการสอน เรื่องประวัติและความสำคัญ
ของพระพุทธศาสนา
ศูนย์การเรียนรู้ 3 เรื่องพระพุทธศาสนามีทฤษฎีเป็นสากล
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

นางกฤษณาวรรณ กวีวุฒิพันธ์
ตำแหน่งครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการ

โรงเรียนบดินทรเดชา อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับมัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

บัตรคำสั่ง ศูนย์การเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง พระพุทธศาสนามีทฤษฎีเป็นสากล

สมาชิกทุกคนในกลุ่มร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมดังนี้

1. อ่านคำแนะนำในการทำบทเรียนให้เข้าใจดีก่อน
2. อ่านบัตรสรุปศูนย์การเรียนรู้ที่ 2
3. ทำแบบทดสอบศูนย์การเรียนรู้ที่ 3
4. ศึกษาบทเรียนเรื่อง “พระพุทธศาสนามีทฤษฎีเป็นสากล”
5. ตอบคำถามบทเรียนในกระดาษคำตอบ
6. เมื่อจบบทเรียนแล้ว ตอบคำถามแบบฝึกหัด
7. ตรวจคำตอบ

คำแนะนำในการทำบทเรียน

1. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบ จำนวน 5 ข้อ เพื่อประเมินความรู้ก่อน
2. ให้นักเรียนอ่านและสังเกตคำถามที่ละข้อตามลำดับอย่างถี่ถ้วน แล้วตอบคำถามของแต่ละข้อลงในกระดาษคำตอบ **อย่าทำข้ามข้อ**
3. นักเรียนจะทราบได้ทันทีว่าคำตอบถูกหรือผิด โดยมีคำตอบไว้หน้าต่อไป
4. การทำบทเรียน นักเรียน อ่านหน่วยที่ 1 แล้วตอบคำถามหน่วยที่ 1 จากนั้นตรวจคำตอบหน่วยที่ 1 และอ่านหน่วยที่ 2 แล้วตอบคำถามหน่วยที่ 2 จากนั้นตรวจคำตอบหน่วยที่ 2 ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ ไปที่ละหน่วยจนจบ
5. นักเรียนไม่ควรเปิดดูคำตอบก่อน เพราะจะทำให้นักเรียนไม่ได้ความรู้ความเข้าใจ ถ้านักเรียนตอบถูกให้เรียนบทเรียนข้อต่อไปได้ แต่ถ้าตอบผิด ให้นักเรียนพยายามทำความเข้าใจในบทเรียนข้อนั้นใหม่ เมื่อเข้าใจดีแล้วจึงเริ่มเรียนข้อต่อไปได้
6. การที่นักเรียนตอบข้อใดผิดมิได้แสดงว่านักเรียนไม่เก่ง แต่นักเรียนไม่เข้าใจบทเรียนในตอนนั้น จึงต้องย้อนกลับไปทำความเข้าใจใหม่
7. โปรดอย่าผ่านข้อใดข้อหนึ่งไปโดยที่ยังไม่เข้าใจ หรือหาคำตอบไม่ถูกต้อง เพราะจะทำให้นักเรียนไม่เข้าใจและทำข้อต่อไปไม่ได้

ตั้งใจนะ

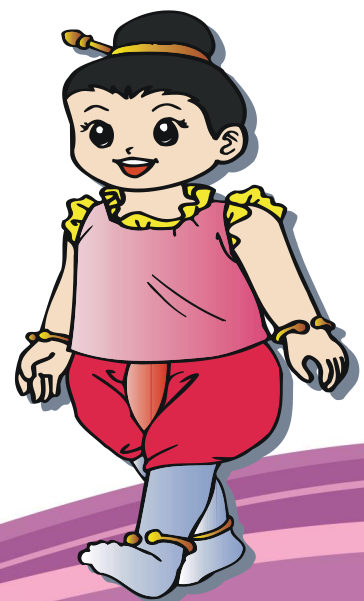

บัตรสรุป ศูนย์การเรียนรู้ 2

1. การแบ่งวรรณะนั้นทำให้ละเลยศีลธรรม จริยธรรม และมาตรฐานความดีงามทางสังคมอย่างอื่น เพื่อชี้ให้เห็นความบกพร่องด้านนี้ พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสเตือนพวกพราหมณ์ว่า “คนเราจะดีหรือชั่ว มิใช่เพราะเชื้อชาติวรรณะเป็นตัวกำหนด การกระทำของเขาต่างหากเป็นตัวกำหนด” หรือ “เราไม่เรียกคนที่เกิดจากท้องมารดา วรรณะพราหมณ์ว่าเป็นพราหมณ์ที่แท้จริง คนที่ละกิเลส ได้หมดสิ้นต่างหากจึงควรเรียกว่า พราหมณ์ที่แท้จริง”

2. ลัทธิความเชื่อ พวกพราหมณ์ที่ผูกขาดสืบทอดพระเวทติดต่อกันมา ได้พัฒนาคำสอนในด้านพิธีกรรมต่างๆ ให้สลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้ มุ่งสอนความต้องการหรือผลประโยชน์ส่วนตัวของเหล่าอภิสิทธิ์ชน มากกว่า การสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่สังคมส่วนรวม

เข้าใจไหมคะ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. นักเรียนสามารถรู้และเข้าใจเรื่องพระพุทธศาสนามีทฤษฎีที่เป็นสากล
2. นักเรียนสามารถรู้และเข้าใจหลักความจริงอันประเสริฐแห่งชีวิต

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายลักษณะของทฤษฎีที่เป็นสากลได้
2. เปรียบเทียบลักษณะหลักความจริงอันประเสริฐแห่งชีวิตได้

แบบทดสอบประจำศูนย์

ศูนย์การเรียนรู้ 3 เรื่อง พระพุทธศาสนามีทฤษฎีเป็นสากล

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในช่องอักษร 1,2,3 หรือ 4 ที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว ในแบบฝึกปฏิบัติ

1. การฆ่าสัตว์เพื่อนำไปประกอบอาหารนั้นเป็นบาปหรือไม่
 1. ไม่บาปเพราะนำไปประกอบอาหารเพื่อความอยู่รอด
 2. ไม่บาปเพราะสัตว์ที่เราฆ่ามันเกิดมาเพื่อเป็นอาหารของมนุษย์
 3. บาป เพราะการทำลายชีวิตทุกอย่างถือว่าเป็นบาป
 4. ข้อ 1 และ 2 ถูกต้อง
2. ทฤษฎีที่เป็นสากลที่เรียกว่า อริยสัจ 4 สอนให้แก้ปัญหาอย่างไร
 1. แก้ที่ผู้ทำให้เกิด
 2. แก้ที่สภาพแวดล้อม
 3. แก้ด้วยพิธีกรรมต่างๆ
 4. แก้ปัญหาด้วยตัวเอง
3. สิ่งสำคัญในการแก้ปัญหาคืออะไร
 1. ความขยันและอดทน
 2. ปัญญากับความเพียร
 3. ความพอใจและการตรวจสอบ
 4. ปัญญาและศรัทธา
4. เวไนยสัตว์ มีความหมายตรงกับข้อใด
 1. มนุษย์
 2. สัตว์เดรัจฉาน
 3. ผู้ที่ฝึกฝนอบรมได้
 4. ถูกทั้ง 1 และ 3
5. คำสอนข้อใดในพระพุทธศาสนามีความเป็นสากล
 1. สอนให้พึ่งตนเอง
 2. สอนให้ปฏิบัติตามทางสายกลาง
 3. สอนให้ใช้เหตุผล
 4. สอนให้เชื่อการกระ

แบบฝึกปฏิบัติ

ศูนย์การเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง พระพุทธศาสนามีทฤษฎีเป็นสากล

ชื่อ.....

กลุ่ม.....ชั้น.....

ข้อ	1	2	3	4
1				
2				
3				
4				
5				

ศูนย์การเรียนรู้ 3 บัตรเนื้อหา

เรื่อง“พระพุทธศาสนามีทฤษฎีเป็นสากล”

หน่วยที่ 1

พระพุทธศาสนามีทฤษฎีเป็นสากล

พระพุทธศาสนานั้นสอนความจริงเป็นกลางๆ ไม่ขึ้นต่อบุคคล กลุ่ม หรือ เชื้อชาติศาสนาใดๆ เมื่อพูดถึงสิ่งนี้ สิ่งนี้ไม่ดี ย่อมดีหรือไม่ดีสำหรับคนทุกหมู่เหล่า และ ทุกกาลเทศะ เพราะเป็นสิ่งที่ดี ที่เป็นสากล ยกตัวอย่างเช่น พระพุทธศาสนาสอนว่า ปาณาติบาต : การทำลายชีวิตสัตว์เป็นสิ่งไม่ดี ก็สอนเป็นกลางๆ ว่า ไม่ว่าจะฆ่าคน ซึ่งไม่จำกัดว่าเป็นใครก็ตาม หรือไม่ว่าจะฆ่าสัตว์ชนิดใดก็ตาม ถือว่าเป็นบาปทั้งนั้น ไม่มียกเว้นว่า ฆ่าคนดีเท่านั้นเป็นบาป ฆ่าคนชั่วไม่เป็นบาปหรือฆ่าคนเท่านั้น จึงจะเป็นบาป ฆ่าสัตว์ไม่บาป หรือฆ่าสัตว์เพื่อความสนุกสนาน เพื่อหวังทำลายชีวิตให้ตกไป เท่านั้นเป็นบาป แต่ฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารไม่บาป พระพุทธศาสนาถือหลักการสากล ว่า “คนและสัตว์ต่างรักตัวกลัวตาย การทำลายชีวิตให้ตกลงไปถือว่าเป็นบาป เช่นเดียวกัน” ฉะนั้น การทำปาณาติบาต ทุกกรณีจึงถือเป็นสิ่งไม่ดีในทางพระพุทธศาสนา

คำถามท้ายเรื่องหน่วยที่ 1

การฆ่าสัตว์เพื่อนำมาเป็นอาหารและ
การฆ่าสัตว์เพื่อการกินนั้นบาปเท่ากัน
หรือไม่เพราะเหตุใด

เฉลยคำถามท้ายเรื่องหน่วยที่ 1

ตอบ บาปเท่ากันเพราะการทำลายชีวิต
ให้ตกลงไปถือว่าเป็นบาป

ทำขอต่อไปได้

เลยนะคะ

หน่วยที่ 2

ทฤษฎีที่เป็นสากล

ข้อทฤษฎีที่เป็นสากลที่พระพุทธศาสนาสอนเน้นอยู่เสมอ ก็คือหลักความจริงอันประเสริฐแห่งชีวิต 4 ประการ (อริยสัจ 4)

- สอนว่าชีวิตและโลกนี้มีปัญหา
- สอนว่าปัญหามีสาเหตุ มิได้เกิดขึ้นมาลอยๆ
- สอนว่ามนุษย์สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- สอนว่าการแก้ปัญหานั้นต้องใช้ปัญญาและความพากเพียร

สอนว่าชีวิตและโลกนี้มีปัญหา

เมื่อมองชีวิตแต่ละชีวิตที่เกิดขึ้นมา ล้วนแต่มีปัญหาสารพัดชนิด ทั้งปัญหาเล็กและปัญหาใหญ่ ทั้งปัญหภายในและปัญหภายนอก สัตว์เดรัจฉานต้องเผชิญปัญหาการเอาตัวรอดจากภัยพิบัติ ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อหาอาหารมาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง

มนุษย์ มิได้มีปัญหายุ่งเพียงเรื่องปากท้องเท่านั้น ยังมีปัญหาอื่นๆ ทับถมเข้ามาอีก เมื่อมองภาพรวมของโลกทั้งหมด ทุกชีวิตที่เกิดขึ้นมาล้วนเผชิญกับปัญหาที่เป็นสากลด้วยกันทั้งนั้นคือ ปัญหาการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ปัญหาการไม่ได้สมปรารถนา ปัญหาการประจวบกับบุคคล สัตว์ และสิ่งของที่ไม่เป็นที่รัก และปัญหาการพลัดพรากจากบุคคล สัตว์ และสิ่งของอันเป็นที่รัก

คำถามท้ายเรื่องหน่วยที่ 2

ทุกชีวิตที่เกิดขึ้นมาล้วนมีปัญหาสารพัดไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์เดรัจฉาน และปัญหาที่เป็นสากลที่ทุกชีวิตต้องเผชิญคือ ปัญหาอะไร

เฉลยคำถามท้ายเรื่องหน่วยที่ 2

ตอบ ปัญหาการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ปัญหาการไม่ได้
สมปรารถนา ปัญหาการประจวบกับบุคคล สัตว์ และสิ่งของ
ที่ไม่เป็นที่รัก และปัญหาการพลัดพรากจากบุคคล สัตว์ และ
สิ่งของอันเป็นที่รัก

หน่วยที่ 3

สอนว่าปัญหามีสาเหตุ มิได้เกิดขึ้นลอยๆ

พระพุทธศาสนาสอนว่า สรรพสิ่งเกิดจากเหตุ สรรพสิ่งจะดับหรือหมดไป ก็เพราะ ดับเหตุ ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้น เป็นไป หรือดับสลายไปเฉยๆ โดยไม่มีเหตุปัจจัย พุทธอีกนัยหนึ่งพระพุทธศาสนามีได้สอนให้เชื่อในเรื่องบังเอิญ ในบางครั้งที่เราคิดว่ามันเป็นไปโดย “บังเอิญ” ไม่มีเหตุไม่มีปัจจัยนั้น เป็นเพราะว่าเรามองไม่เห็นหรือไม่เข้าใจเหตุหรือปัจจัยของมัน จึงทึกทักเอาว่าสิ่งนั้นเกิดขึ้นหรือดับไปโดยบังเอิญ

พระพุทธศาสนาเน้นว่า ปัญหาทุกอย่างมีสาเหตุ การที่จะแก้ปัญหาได้ต้องสาวหาสาเหตุให้เข้าใจชัดเจนแล้วแก้ที่สาเหตุนั้น มิฉะนั้นแล้วแม้จะพยายามแก้ปัญหาเท่าใดก็ยิ่งจะเพิ่มปัญหาใหม่ทับถมปัญหาเก่ามากขึ้น เข้าทำนองว่ายิ่งแก้ยิ่งยุ่ง ปัญหา ยิ่งมากและซับซ้อนยิ่งกว่าเดิมอีก

คำถามท้ายเรื่องหน่วยที่ 3

พระพุทธศาสนาสอนว่าสรรพสิ่งเกิดจากเหตุและดับไปเพราะเหตุ ไม่ใช่เพราะ “บังเอิญ” ที่เราคิดว่า “บังเอิญ” เพราะสาเหตุใด

เฉลยคำถามท้ายเรื่องหน่วยที่ 3

ตอบ เพราะว่าเรามองไม่เห็นหรือไม่เข้าใจเหตุหรือปัจจัย
ของมัน จึงทึกทักเอาว่าสิ่งนั้นเกิดขึ้นหรือดับไปโดยบังเอิญ

เป็นอย่างไรครับ
ไม่ยากเลยใช่ไหม

หน่วยที่ 4

สอนว่ามนุษย์สามารถแก้ปัญหาด้วยตัวเอง

พระพุทธศาสนาเน้นอยู่เสมอว่ามนุษย์ศักยภาพในตัวเอง หรือเรียกอย่าง ศัพท์ศาสนาที่ว่า มนุษย์เป็น “เวไนยสัตว์” (ผู้ที่ฝึกฝนอบรมได้) มนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตนจากจุดเริ่มต้นก้าวไปสู่จุดหมายสูงสุดของชีวิตได้ด้วยสติปัญญา ด้วยความพากเพียรของตนเอง โดยมีต้องอาศัยอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆ มาดลบันดาลให้เป็นไป

คนส่วนมากเมื่อเกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นในชีวิต แทนที่จะพิจารณาหาทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง กลับหันไปพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายนอกให้ช่วยเหลือด้วยการบนบาน ที่จริงแล้วปัญหาของเราเอง ตัวเราเท่านั้นย่อมรู้ดีและแก้ไขได้ดีกว่าผู้อื่น ขอเพียงแต่รู้จักวิธีแก้ที่ถูกเท่านั้น

คำถามท้ายเรื่องหน่วยที่ 4

มนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตน
จากจุดเริ่มต้นก้าวไปสู่จุดหมายสูงสุดของชีวิต
ได้ด้วยอะไร

เฉลยคำถามท้ายเรื่องหน่วยที่ 4

ตอบ สติปัญญา ด้วยความพากเพียรของ
ตนเอง

หน่วยที่ 5

สอนว่าการแก้ปัญหาต้องใช้ปัญญาและความพากเพียร

ปัญหาทุกชนิดจะต้องใช้ปัญญาและความพากเพียรจึงจะแก้ได้ พูดอีกนัยหนึ่งก็คือ จะต้องรู้ว่าปัญหาคืออะไร สาเหตุมาจากไหน มีทางแก้ได้ไหม วิธีการจะแก้ต้องทำอะไรบ้าง เมื่อรู้ตลอดสายอย่างนี้แล้วถึงลงมือแก้ปัญหาที่เกิดด้วยความพากเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง เพราะฉะนั้นจะเห็นว่า ในกระบวนการแก้ปัญหานั้น ปัญญา กับ วิริยะ (ความเพียร) จะต้องผสมผสานกัน เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน จึงจะสำเร็จผลด้วยดี คือสามารถแก้ไขปัญหามาสำเร็จลุล่วงไปได้

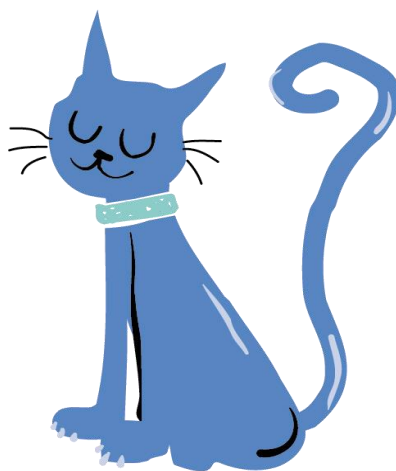
ถ้ามีแต่ความรู้ บางทีก็แก้ปัญหาไม่ได้ เพราะจะนึกแต่ว่าตนรู้แล้ว บางทีไม่ลงมือแก้ปัญหาเลย ปัญหาที่มีอยู่ก็ยังคงมีอยู่เหมือนเดิม

ถ้ามีแต่ความเพียร โดยปราศจากความรู้ ถึงจะพยายามแก้ปัญหายังไร ก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ หน้าซ้ำบางทีก็ยิ่งเพิ่มปัญหาใหม่ขึ้นมาอีกโดยไม่รู้ตัว

คำถามท้ายเรื่องหน่วยที่ 5

การแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
จะต้องใช้กระบวนการอะไรมาผสมผสานกัน

เฉลยคำถามท้ายเรื่องหน่วยที่ 5
ตอบ ปัญญาและวิริยะ

ศูนย์การเรียนรู้ที่ 3 แบบฝึกหัด

นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ลงในกระดาษคำตอบที่ 3

1. พระพุทธศาสนามีทฤษฎีเป็นสากล หมายความว่าอย่างไร
2. จงอธิบายหลักการสำคัญของอริยสัจ 4 พร้อมกับยกตัวอย่างประกอบ
3. สิ่งสำคัญในการแก้ปัญหาคืออะไร

คิดให้ดีนะโยม

เฉลยแบบฝึกหัด ศูนย์การเรียนรู้ 3

1. ทฤษฎีที่เป็นสากลของพระพุทธศาสนา คือ อริยสัจ 4 หรือหลักความจริงอันประเสริฐ ดังนี้

- 1) สอนว่าชีวิตและโลกนี้มีปัญหา
- 2) สอนว่าปัญหามีสาเหตุ มิได้เกิดขึ้นลอยๆ
- 3) สอนว่ามนุษย์สามารถแก้ปัญหาด้วยตัวเอง
- 4) สอนว่าการแก้ปัญหานั้นต้องใช้ปัญญาและความเพียร

2. หลักการสำคัญของอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

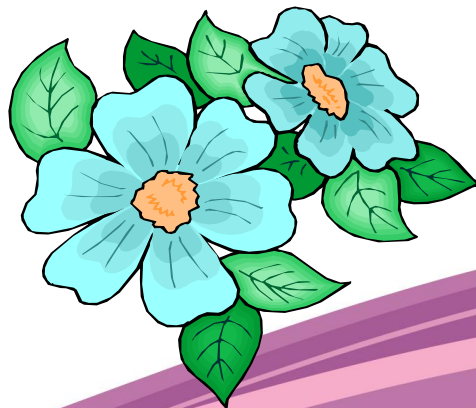
1) ทุกข์ คือ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ไม่ได้ในสิ่งที่ปรารถนาหรือได้ในสิ่งที่ไม่ปรารถนา เช่น ถูกขโมยเงิน ของมีค่าหาย เกิดทุกข์ทรมานทางจิตใจ เป็นต้น

2) สมุทัย คือ ความจริงว่าด้วยเหตุแห่งทุกข์มีสภาวะเป็นความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ไม่ได้ในสิ่งที่ปรารถนา หรือได้ในสิ่งที่ไม่ปรารถนา เช่น ถูกขโมยเงิน ของมีค่าหาย เกิดทุกข์ทรมานทาง จิตใจ เป็นต้น

3) นิโรธ คือ ความปรารถนาจะเป็นสุข โดยทำให้ชัดเจนว่าสุขเป็นอย่างไร ภาวะสุข คือ ความ อิ่มเอิบ เบิกบาน สว่าง สงบ สะอาด

4) มรรค คือ แนวทางปฏิบัติให้พบความสุข ได้แก่ มรรคมีองค์ 8 คือ เห็นชอบ คิดชอบ ทำชอบ พูดชอบ เลี้ยงชีพชอบ เพียรชอบ ระลึก ชอบ และสมาธิชอบ

3. ปัญญากับความเพียร

กระดาษคำตอบศูนย์การเรียนรู้ที่ 3

คำตอบบทเรียน

หน่วยที่

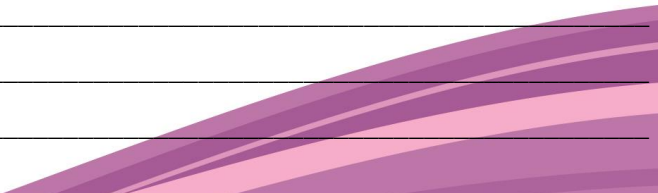
1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

ตอบคำถามแบบฝึกหัด

1. _____

 2. _____

 3. _____

-

ใบเฉลยแบบทดสอบศูนย์
เรื่อง พระพุทธศาสนามีทฤษฎีเป็นสากล

ข้อ	1	2	3	4
1				X
2	X			
3		X		
4				X
5		X		

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.**

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2540) . **เอกสารการอบรมครูวิทยาศาสตร์ระดับ**

มัธยมศึกษาตอนต้น โครงการขยายโอกาสขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2540.

(เอกสารอัดสำเนา).

ครรชิต กษมาภรณ์. (2542). **เอกสารความรู้เรื่องการเตรียมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์**

ชีวิตโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง. ฝ่ายวิจัยและประเมินผลการศึกษา สำนักงาน

การประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี.

จันทร์จิรา จุมพลหล้า และคณะ. (2549). **พุทธประวัติ ตามรอยบาทพระศาสดา ณ แดนพุทธภูมิ.**

กรุงเทพฯ: บริษัท 프리ทวานกราฟฟิค จำกัด.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2548). **สื่อการสอนระดับมัธยมศึกษา.** มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช: นนทบุรี.

_____. (2546). **เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อทางการศึกษา.**

พิมพ์ครั้งที่ 26. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชูเกียรติ โพธิ์มัน. (2539). **“นวัตกรรมการเรียนการสอน” คู่มือการอบรมเชิง**

ปฏิบัติการพัฒนาบุคลากรทางด้านวิชาการ. ในวาระครบรอบ 90 ปี โรงเรียนนครสวรรค์.

(อัดสำเนา)

บุญเชิด ภิญโญอนันตพงศ์. (2545). **คู่มือการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.**

กรุงเทพมหานคร: บริษัทฟรีทวาน กราฟฟิค.

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2527). **หลักหารสร้างแบบทดสอบความถนัดทางการเรียน.**

กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

วิทย์ วิศทเวทย์และเสถียรพงษ์ วรณปก. (2558). **หนังสือสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระ**

การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

_____. (2558). **หนังสือคู่มือครูและแผนการจัดการเรียนรู้**

พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

ศิริพร อยู่ประเสริฐ. (2545). **กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ช่วงชั้นที่ 3.**

กรุงเทพมหานคร: ประสานมิตร.

สันต์ ศูนย์กลาง. (2544). **ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ นวัตกรรมนำครูสู่อาจารย์ 3 ได้ผลดี.**

กรุงเทพมหานคร: วรานนท์ เอนเตอร์ไพรส์.